HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול (א) א)(אין) ב)דתנן [א]שלש עגלות הן עשויה כקתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום ואמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת ג)[ב]שלש תיבות הן תיבה ד)שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת [ג]והבאה במדה טהורה מכלום ה)ת"ר [ד]מדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף (ב) אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא [ה]ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא [1]ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה דבי ר' ישמעאל תנא [2]כמשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס ו)דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא ז)ח)מפץ במת מנין

ודין

ולחנניא. דאמר ספינה המיטלטלת מלאה טמאה אפילו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים מרוב גודלה הוי טילטול וטמאה: **כקתידרא.** קערה ומוקפת משלש צדדין: **טמאה מדרס.** שלישיבה מיוחדת היא: **כמטה.** שהיא ארוכה ומתחתיה מקבלת כמטה של עור שאין בה שום נקב: **טמאה טומאת מת.** כלומר מקבלת שאר טומאות כולן חוץ מטומאת מדרס דכלי הוא לקבל טומאה ולישיבה אינה מיוחדת שטוענין בה פרגמטיא ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו. והא דנקט טמא מת משום דאב הטומאה הוא והכי קאמר אב הטומאה הוא על ידי מת ולא על ידי זב: **ושל אבנים.** העשויה להוליך בה אבנים: **טהורה מכלום.** אינה מקבלת שום טומאה לפי שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים ולא כלי הוא דכל הכלים(ה) שיעורן כרמונים: **ואמר רבי יוחנן כו'.** אלמא אף על גב דשל עץ איתקש לשק דבעינן מיטלטל מלא וריקן וזו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים קאמר טמאה טמא מת: **תיבה שפתחה מלדה טמאה מדרס.** לפי שמשמשת שכיבה עם מלאכתה שמשתמשין בה דרך פתחה ואין צריך לומר לשוכב עליה עמוד ונעשה מלאכתנו: **מלמעלה.** פתחה כאותן שלנו: **טמאה טמא מת.** כלומר נעשה אב הטומאה על ידי מת כשאר כל הכלים הראויין לקבל טומאה שאם האהיל אהל המת עליהן נעשין אב הטומאה ולענין שאר טומאות הויין ראשון לטומאה ככל הכלים ולא שמעינן ממתניתין אלא דכלי הוא לטומאה ומדרס לא הויא דאינה מיוחדת לשכיבה דצריך לומר לו עמוד. יש מקשין הבל על משנה זו הא דאמר רבי יוחנן בפרק במה אשה (לעיל דף נט.) אף אומר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו והבל הוא בפיהם דכי איתמר ההיא לענין כלי שנשבר ועודנו ראוי למלאכה ולא מעין מלאכה ראשונה וקאמר רבי יוחנן דטהור מטומאתו ראשונה ואומר בו עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה והרי הוא אינו ראוי אבל לומר שתהא מיוחדת למת ולא למלאכה אחרת לא תהא זאת בישראל דהא כתיב (במדבר יט) כל אשר באהל יטמא וכל כלי פתוח וגו' וכל טמא מת שבתלמוד הנזכר אצל מדרס הוא הדין לטמא שרץ או לטומאת נבלה ולא הוזכר מת אלא משום דעל ידי מת נעשה אב הטומאה [כמו] על ידי מדרס שלא בא ללמדנו אלא לומר שהוא כלי מקבל כל טומאה חוץ מטומאת מדרס אם ישב עליו זב אינו נעשה אב הטומאה: **הבאה במדה.** תיבה גדולה שאינה מיטלטלת ויש לה חלון מלמעלה להשתמש בתוכה: **טהורה מכלום.** למדרס לא חזיא הואיל וחלולה מלמעלה אינה משמשת שכיבה עם מלאכתה ולשאר טומאות לא חזיא דאינה מיטלטלת מליאה. ולא איתפרש מה לשון באה במדה ולי נראה על שם אנשי מדות [במדבר יג] כלומר שצריכה למוד ארכה ורחבה: **מדרס כלי חרס טהור.** שאם ישב עליו הזב ולא נגע באוירו טהור ואינו מטמא משום מדרס ולקמיה יליף לה מקרא: **מאי קאמר.** מה ענין ספינה אצל מדרס ספינה טהורה אף מטומאת מגע ולמדרס לא חזיא: **ומגעו טמא.** אם נגע הזב בתוכו: **וספינה של חרס טמאה.** במגעה: **כחנניא.** דיליף טעמא משק וחרס לא איתקש לשק: **כתנא דידן.** דיליף מבלב ים [משלי ל] והא נמי בלב ים היא: **מאי אף ספינה.** על כרחיך טהורה ממגע קאמר ומאי אף הא לא טיהר תנא קמא כלי ממגע דנימא אף זו כיוצא בו: **וספינת הירדן טהורה כתנא דידן.** דיליף מבלב ים לא שנא גדולה לא שנא קטנה. והוא הדין נמי דמצי לתרוצי וספינה של חרס טהורה בתר דמפכינן דתנא קמא לרבי יוסי אלא משום דשכיחא טפי של עץ משל חרס: **משכבו.** הוא והמשכב הוזכר כאן: **כלי חרס.** אין לו טהרה במקוה דכתיב [ויקרא טו] ט) ישבר אין לו טהרה אלא שבירתו: **מפץ.** של קנים: **במת מניין.** שהוא טמא לפי שמצינו שפשוטי כלי עץ טהורין מטומאת מגע שרץ מניין שכלי הראוי למשכב ומושב מקבל טומאת מגע במת:

ודין

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול. נראה לר"י אפילו ביש בה מ' סאה[א] תימה לר' יצחק אמאי נקט חנניא הא רבנן נמי לא פליגי בהא דמה שמטהרין ספינת הירדן היינו משום[ב] דרך אניה בלב ים (משלי ל) ולאו משום דלא שמיה טילטול ועוד דנראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן ממתניתין דכלים דתנן ספינת הירדן טמאה הוי מצי לאוכוחי דלחנניה [ג]שמיה טילטול:

ואמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקתני במטה טמאה טמא מת לא מצי לאתויי ראייה דאיכא למימר[ד] שמיטלטלת על ידי בני אדם[ה]:

שלש תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מייתי לה דאי משום דהיא סיפא דהיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי ההיא דג' עריבות שהן בינתים:

הבאה במדה טהורה מכלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מצידה דחזיא למדרס לא בעי מיטלטל מלא וריקן כדאמרי' בבכורות (דף לח.):

אלא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תם דלמה לו [ו]להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפוכי שינויא קמא[ז] דלת"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה[ח] כחנניה ואף דרבי יוסי [ט]אמגע דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו תם כגי' ר"ח דגרסינן במילתיה דרב זביד [י]וספינה של חרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא כמו מגע [דכלי חרס][יא] ופריך[יב] מאי אף [יג]דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק[יד] אלא אדקדוק דבריו דדייקינן הא מגעו טמא אלא א"ר פפא ה"ק [טו]כו' וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה[טז] כתנא דידן כמו מדרס כלי חרס דקתני תנא קמא בהדיא דטהור:

מה הוא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא זב בעי מים חיים[יז] אלא משום דבעי למינקט מקוה גבי משכב ומושב[יח] ולענין מים חיים [יט]לא מצרכי' שיהא טעון[כ] במשכב ומושב כזב דלא בעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה[כא]:

לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיחדה לישיבה טמאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכט.) אע"ג דלית ליה טהרה במקוה[כב] ואומר רבינו תם [כג]דיש במינו בגידולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ[כד]:

מפץ במת מניין. פירש בקונטרס דמיירי במפץ של עץ[כה] ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדמוכח בפרק קמא דסוכה (דף טז.) י)דאמר מטה מיטהרת איברים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון ארוכה ושתי כרעים[כו] ואומר ר"ת דהכא במפץ של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לבד מטומאת מדרס[כז] כדפירש לעיל בפרק במה אשה (דף סו.) והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה[כח] אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תתחטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיבי התם[כט] אף על גב דכתיב [ל]וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משק [לא]כדכתיב (בראשית מג) ויהי הם מריקים שקיהם ולהכי נקט נמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דבגד נמי כתיב גבי שק [לב]או בגד או עור או שק:

מה

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז, ב) כלים פי"ט ופכ"ד מ"ב, ג) ג"ז שם מ"ד, ד) [גי' המשנה שפתחה], ה) בכורות לח. [תוספתא כלים פ"ב], ו) [עירובין קד:], ז) ב"ק כה:, ח) [עי' כלים פי"ז מ"א], ט) [עי' פירש"י עירובין קד: ד"ה דאין לו טהרה], י) עי' רש"י סוכה כ. ד"ה והתנן כל המטמא,

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו ה

2 כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: ויקרא טו כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד"ה ע"י שוורים שמיה טילטול דתנן כצ"ל ותיבת אין נמחק: (ב) שם מאי אף ספינה אלא:

גליון הש"ס

גמ' ומדרס כלי חרס מנלן דטהור. עי' רש"י עירובין דף קד ע"א ד"ה לא ובבכורות דף לח ע"א רש"י ד"ה אין מדרס וצ"ע:

מוסף רש"י

כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. דכתיב (ויקרא י) ואותו תשברו, שאין לו טהרה אלא בשבירתו (ערובין קד:). מפץ במת מנין. שמטמא, לפי שנאמר במת גבי מדין (במדבר לא) וכל בגד וכל כלי עור וגו', וזה אינו לא בכלל בגד ולא בכלל עור ולא בכלל כלי עץ, מנין שאפילו הוא מטמא באהל המת (ב"ק כה:).

רבינו חננאל

לחנניה טילטול על ידי שוורין שמיה טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא וריקן, אפי' על ידי שוורין [דתנן] שלש עגלות הן העשויה כקתידרא טמאה מדרס. מפני שאדם סומך עליה, כדאמרינן ביום טוב לענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס טמא עליה, ויש ביניהן דבר חוצץ ונפל עליה כוחו, אע"פ שלא נגע בה, טמאה. העשויה כמיטה טמאה טמא מת. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום ואינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים, עצים מסובכין שתי וערב ועשוין כחלונות חלונות, מניחין שם אבנים ומושכין אותן. א"ר יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמונים טמאה. פי' כגון שאותן החלונות דחוקות ואין הרימונים נופלים משם [טמאה, ואם לאו טהורה]. שלש תיבות הן שפתחה מצידה טמאה מדרס. וזו שנקראת בבבל כזאנה, מפני שיש שיו[ש]בין למעלה ממנה. פיתחה מלמעלה טמאה טמא מת, והוא הנקרא בבבל צנדוק. הבאה במידה טהורה מכלום. [פי'] העשויה למוד בהכיל. תנו רבנן מדרס כלי חרש טהור ר' יוסי אומר אף הספינה. אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרש טהור ומגעו טמא, וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן. ור' יוסי ספינה של חרש טמאה כחנניה ולא [כתנא] קמא. דקא מתקיף לה רב פפא מאי אף, דאלמא אטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה. אלא אמר רב פפא תנא קמא סבר מדרס כלי חרש טהור, אבל ספינה של [חרש] טמאה כחנניה. ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן. **ומדרס כלי חרס מנלן דטהור הוא.** אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו, מקיש משכבו לו, מה הוא דאית ליה טהרה במקוה, אף משכבו [נ]מי, דבר שיש לו טהרה במקוה, הוא טמא מדרס, אבל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה כענין הזה. **מותיב ר' אלעאי מפץ במת מניין**, שהוא טמא. עיקר הדבר הזה שלא נאמר במת אלא כל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים. והמפץ שהוא כמין מחצלת שעשויה מן החילף ומן כיוצא בו, לא נאמר בה. ואף לא נאמר מפץ בשרץ, כי כן כתיב בו מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. ומן מתני' כבר גמרינן שהמפץ טמא, דתנן שלשה מפצין הן, העשוי לשכיבה טמא מדרס, של צבעים טמא מת, ושל גתות טהור מכלום. א)(ואהיר) [ואהני] דגיתות קאמרינן דשמואל עביד לה לבנתיה מפצות ביומי תשרי. וצריכין למידע מהיכא ילפינן טומאה למפץ במת ובשרץ. ואיתמרין הני ברייתא בגמ' דבאיזה צד הרגל מועדת לענין דרישת דיו לבא מן הדין להיות כנדון. ב)השתא כיון דמפץ לאו כלי עץ הוא ולא שק ולא עור ולא בגד ולא מעשה עזים (ובזב קא דרשינן ליה טומאה), דלית ליה טהרה במקוה וקא מטמא מדרס, קא מותיב מיניה ר' אלעא למאן (דאע"ג דליתיה מהני מידאני עשוי) דא[מר] דבר שאין לו טהרה במקוה אין מיטמא מדרס. אמר לו ר' חנינא הואיל (למשכב הוא, ובמחצלת של קנים) ויש במינו. פי' כגון שטומאתו מתוך שהוא משכב ויש במין מפצות (חשיבו לית ליה טהרה במקוה) דברים שהן ממיני בגד או עור או שק שיש להן טהרה במקוה, (דהא ליכא טהרה במקוה, אלא) עליהן הוא אומר (שיעורו כדתנן מפץ ששה) במשכבו, מקיש משכבו לו. ולא היו הדברים ברורים (על ששה). ותניא בתוספתא לר' אילעא, משום הכי קאמר ליה לר' חנינא רחמנא ליצלן מן (מפץ שבלה כל זמן שמניחין) האי דעתא, עד דפריש ליה טעמא דתרין קראי כתיבי. (אותו על הכסא האשה היושבת). **רבה** אמר מדרס כלי חרס דטהורה מהכא, וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, הא יש צמיד פתיל טהור. (וכאן דסתים) אע"ג דחזייה לאשתו נדה למיזגה ולמיסמך עליה, טהור הוא. **מתני'. מניין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונים ארבעה על ארבע רוחות ערוגה ואחת באמצע.** עיקרה דמילתא

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ו מהלכות כלים הלכה ג:

יד ב שם הלכה א ופכ"ה הלכה טו ופרק כו הלכה ו:

טו ג מיי' פכ"ז שם ופ"ג שם הלכה ג ופ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ב:

טז ד מיי' פ"א מהלכות כלים הלכה ח ופי"ח הלכה א:

יז ה מיי' שם פ"א הלכה יג ופכ"ג הלכה א:

מוסף תוספות

א. דתנן באהלות דכל המחזיק מ' סאה בלח וכוריים ביבש דאינו מקבל טומאה צריך לומר שאינן מטלטלין ע"י שורים. תוס' הרא"ש. ב. דכתיב. תוס' הרא"ש. ג. טלטול ע"י שורים. תוס' הרא"ש. ד. עגלות קטנות הן. ריטב"א. ה. אבל הא דשל אבנים מסתמא היא גדולה שאי אפשר לטלטולה אלא ע"י שוורים. ריטב"א. ו. לרב פפא. רמב"ן. ז. ולימא הכי מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טהורה פי' אף ממגע. רמב"ן. ח. מגע כשאר כלי חרס. רמב"ן. ט. קאי. תוס' הרא"ש. י. מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא. תוס' הרא"ש. יא. ופי' ר"ת ז"ל לזו הגירסא דמאי דאמרי' מגעו טמא, היינו בדיוק כלומר הא מגעו טמא. רמב"ן. יב. רב פפא. תוס' הרא"ש. יג. פי' אמאי קאי אף. רמב"ן. יד. דלא איירי מידי בטומאה. תוס' הרא"ש. טו. מדרס כלי חרס טהור. תוס' הרא"ש. טז. מדין מגע. רמב"ן. יז. ואין לו טהרה במקוה. ריטב"א. יח. נקט דהוא אית ליה טהרה במקוה, ולאו דוקא. שיטה להר"ן. ואו"ת. ריטב"א. יט. למה. ריטב"א. כ. מים חיים. ריטב"א. כא. דאי לגמרי בעינן א"כ לא אהני הקישא מידי דאין דבר טמא טעון מים חיים אלא זב. תוס' הרא"ש. כב. [ד]הוא דבר של אוכל. ריטב"א, להלן ע"ב. כג. דאוכלין גידולי קרקע נינהו. ריטב"א, להלן ע"ב. כד. כדמתרץ ואזיל (בע"ב). מי' הר"ן. כה. והא דאמרינן בסמוך (בע"ב) ואמאי והא לית ליה טהרה במקוה, פי' הוא ז"ל דאנן לית לן טהרה במקוה אלא בכלים הכתובים בפרשת מדין וכו' אבל דברים שאינם כתובים שם אע"פ שהם טמאים אין להם טהרה במקוה משום דלא כתיבי בפרשת מדין, הלכך מדרסות דכלי עץ דלא כתיבי בפרשה אין להם טהרה במקוה. ריטב"א. כו. קצרה ושתי כרעים, אלמא פשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה. תוס' הרא"ש. כז. דלא כתיב בקרא אלא כלי עץ או עור או שק, וכלי עצם נתרבו מוכל מעשה עזים בסוף פרק קמא דחולין, וכלי מתכות דכתיב אך את הזהב ואת הכסף אבל כלי שיפה וגמי לא כתיבי לא לגבי טומאת מת ולא לגבי טומאת שרץ. תוס' הרא"ש. כח. אע"ג דקרא דבמים יובא דבסוף פרשת שמיני כתיב גבי מקבלי כלי עץ דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. תוס' סוכה טז. כט. אך את הזהב ואת הכסף וכו' מה התם פשוטי כלי מתכות אף פשוטי כלי עץ דחזו למדרסות דמקבלים טומאה. ריטב"א, והתם ליכא למימר דוקא במקבליהן דומיא דשק, דהתם לא כתיב ביה שק. מי' הר"ן. ל. התם נמי. תוס' הרא"ש. לא. שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן שעשוי לשאת בו משאות. תוס' סוכה טז. לב. דכתיב וכל כלי עץ. תוס' הרא"ש.

א) הטעות גלויה לעין והמתקנים לנכון תבוא עליהם ברכה. ונ"ל ועל דגיתות קאמרינן דשמואל עביד וכו' וכוונתו בזה דלא"ה היה אסור לעמוד ע"ג מפלי בשעת טבילה משום גזירת מרחצאות ועיין בר"ן בפ"ב דשבועות שדחה באמת פירש"י מחמת קושיא זו ואמנם לפי דעת רבינו ח"ש. ב) דברי רבינו הם משוללי הבנה.

רב נסים גאון

אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול, דתנן ג' עגלות הן העשויה כקתידרה טמאה מדרס, כמטה טמאה טמא מת כו'. [illegible]

[illegible] כלי חרש (דאין כו') דלית ליה טהרה במקוה. כמו שכתוב בתורה [ויקרא יא] ואותו תשברו, ואמרו רבותינו ז"ל מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה.